

PENSION

**GILLA DIN
EKONOMI**

Den här broschyren guidar dig igenom det du behöver veta för att kunna hantera din pension.

Kanske tycker du att pensionen inte berör dig, att det är så långt fram i tiden? Eller kanske börjar du närma dig pensionen och har många funderingar?

Oavsett vem du är så berör pensionen oss alla. För vad ska vi leva av när vi bli gamla? Vi är i genomsnitt pensionärer en femtedel av vårt liv.

Det finns många saker som händer under våra liv och i stort sett alla händelser påverkar pensionen – mer eller mindre. Det kan handla om att du studerar, att du skaffar barn, att du jobbar heltid eller deltid eller att du exempelvis har en arbetsgivare som betalar in extra pengar till din pension. Det kan också handla om att du blir sjuk eller arbetslös, att du är anställd eller företagare, att du går i pension vid en tidig ålder eller vid en hög ålder. Därför är det bra att du har koll på vilka saker som påverkar din pension och hur det svenska pensionssystemet hänger ihop.

I den här broschyren får du lite hjälp på vägen, så att du kan fatta kloka och genomtänkta beslut kring din pension genom hela livet och får den pension som passar bäst för just dig. ”

Marcus Lindenius
Pensionsmyndigheten

Kristina Kamp
minPension

INNEHÅLLSFÖRTECKNING

Pensionstänk genom livet	6
Gör en prognos!	10
Byggklossarna att hålla koll på	11
Den allmänna pensionen	12
Tjänstepensionen	19
Privat pensionssparande	22
Dags att gå i pension	26
När och hur ska jag välja?	30
Tio frågor om pension	32
Ordlista	34
Sammanfattning	38
Länktips	42

PENSIONSTÄNK GENOM LIVET

Pension är något du bara ska fundera på någon månad innan du går i pension. Det handlar om en stor del av ditt liv. Är du medveten om hur pensionen kan påverkas när du till exempel byter jobb, börjar studera, bildar familj eller flyttar till ett annat land, så slipper du bli besviken.

UNDER 40 ÅR

Se till att jobba vitt – bara vita inkomster är pensionsgrundande. Kolla att du har tjänstepension och hur ditt avtal ser ut. Tänk på att tjänstepensionen är minst lika viktig som den allmänna pensionen och kan betyda flera tusenlappar mer i månaden i pension. Ett bra tips är att fråga på jobbet om det finns tjänstepension och vilket avtal du tillhör.

Om du har ett eget företag så kom ihåg att din allmänna pension beror på vilka inkomster du har deklarerat för. Kom också ihåg att du inte har någon tjänstepension om du inte sätter av till den på egen hand.

Tänk på att många års deltidsarbete eller studier minskar din pension eftersom dina inkomster förmodligen inte är så höga de åren.

Ta reda på hur pensionen påverkas om du jobbar utomlands. Olika regler gäller i olika länder.

Ha koll på hur din premie- och tjänstepension är placerad. Hög risk, det vill säga högre andel aktiefonder, brukar löna sig när du har många år kvar till pension. Låga avgifter ökar möjligheten till bra värdeutveckling för ett sparande som du har i många år. Så ha koll på vad du betalar och jämför avgifter på ditt sparande.

Kolla gärna igenom ditt pensionssparande en gång per år, till exempel när det orange kuvertet och annan pensionsinformation kommer.

Räcker pengarna till det pensionärsliv du drömmer om? Gör en prognos på minPensions webbplats **minpension.se**. Du kan även se samma prognos om du loggar in på Pensionsmyndighetens webbplats **pensionsmyndigheten.se**.

NÄR DU HAR EN HEL DEL AV DITT ARBETSLIV BAKOM DIG

Gör en prognos på minPension. Här kan du se dina olika pensioner och laborera med olika sätt att ta ut dem på. När du har fyllt 54 år kan du logga in på Uttagsplaneraren på **minpension.se**. Där får du hjälp med att planera för hur du ska ta ut dina pensioner.

Räcker pengarna till det pensionärsliv du drömmer om? Gör en budget där du funderar på vilka utgifter som du kommer att ha när du blir äldre.

Fundera på hur länge du tror att du vill, kan och orkar jobba. Se vad valet av tidpunkt för när du går i pension betyder – i minskad eller ökad pension.

Börja spara om du behöver och har möjlighet. Eller amortera på dina lån om du har några.

NÄR DET BÖRJAR BLI DAGS ATT GÅ I PENSION

Börja planera i god tid. Vill du ta ut vissa av dina pensioner på kortare tid eller vill du ta ut dem så att de räcker livet ut?

I Uttagsplaneraren på minPensions webbplats **minpension.se** kan du se hur skatten på pensionen påverkas av hur gammal du är och hur stor pension du vill ta ut. Om du planerar att arbeta och ta ut pension samtidigt kan du göra samma beräkning på Skatteverkets webbplats **skatteverket.se**. I Uttagsplaneraren får du också hjälp att ta reda på vart du ska vända dig för att ta ut dina pensioner.

Tänk på att du får pensionen utbetald från olika håll och att de flesta bara drar 30 procent skatt. Begär jämkning hos Skatteverket om det behövs.

Ansök om att ta ut dina pensioner i god tid. Den allmänna pensionen ansöker du om hos Pensionsmyndigheten, helst två månader före du vill ha din första utbetalning. Fundera på om du ska ha premiepensionen kvar i fonder eller i en traditionell försäkring och om du vill teckna ett efterlevandeskydd på pengarna om du har en partner.

Tjänstepensionen kommer att betalas ut vid den tidpunkt som det ursprungliga avtalet anger. När det datumet närmar sig får du information om det. Vill du ändra tidpunkten hör du av dig till det bolag som förvaltar pengarna.

Ta reda på om du är berättigad till bostadstillägg eller äldre-försörjningsstöd. Det finns en särskild snurra som du kan använda på Pensionsmyndighetens webbplats **pensionsmyndigheten.se**. Klicka på **”Räkna ut ditt bostadstillägg”**.

Undersök vad som händer med din pension om du planerar att flytta utomlands. Du kan till exempel förlora garantipensionen om du flyttar till ett land utanför EU. Mer information finns till exempel på Pensionsmyndigheten, Skatteverket och hos ambassaderna.

GÖR EN PROGNOIS!

GÅ IN PÅ MINPENSION.SE

Klicka på Logga in på Mina sidor och skriv in personnummer. Du loggar in med bank-id eller motsvarande. Första gången du loggar in får du registrera dig. Sedan tar det ett par minuter innan alla dina uppgifter samlats in och du kan göra en pensionsprognos.

Här kan du se vad du tjänat in hittills till din pension. Du ser också en prognos på vad du kan förvänta dig att få i pension när den allmänna pensionen (den som redovisas i det orange kuvertet), tjänstepensionen (pensionen från jobbet) och eventuellt eget sparande lagts ihop. Du får veta hur mycket det blir varje månad före skatt. Du kan testa vad som händer om du tar ut pensionen tidigare eller senare, eller väljer att bara ta ut delar av din pension.

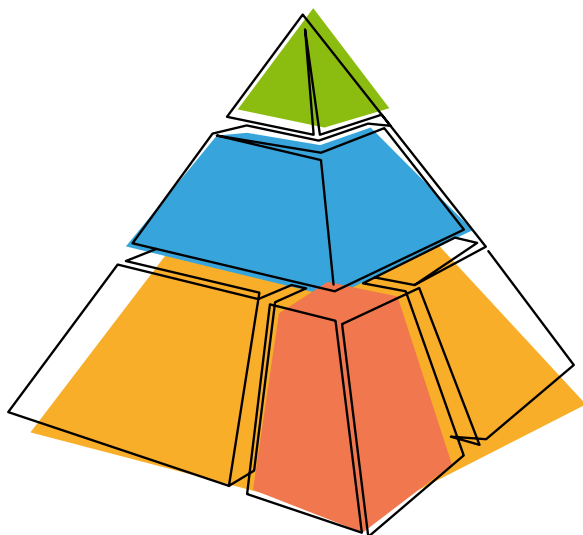
Har du inte tillgång till en dator kan du ringa Pensionsmyndighetens kundservice på 0771 776 776 och be dem hjälpa dig att ta fram en prognos.

BYGGKLOSSARNA ATT HÅLLA KOLL PÅ

I botten finns den orange pensionen. Det är den allmänna pensionen som alla får som har yrkesarbetat och betalat skatt i Sverige. Den är i sin tur uppdelad i inkomstpension (gul) och premiepension (orange). Den som inte har yrkesarbetat eller har en låg pension kan få garantipension. För att få full garantipension måste du ha bott 40 år i Sverige från och med det att du fyllde 16 år till och med det år du fyller 64 år.

Ovanpå den allmänna pensionen har de allra flesta en tjänstepension som arbetsgivaren betalat in (blå).

På toppen ligger det privata sparandet – det bestämmer du själv om du behöver och har möjlighet att lägga undan pengar till (grön).

DEN ALLMÄNNA PENSIONEN

För att få allmän pension räknas de inkomster som du har betalat skatt för. Hela livet räknas. En del av pengarna sätts av på ett premiepensionskonto, där du kan välja egna fonder om du vill. Du kan se dina fondval och välja nya fonder på Pensionsmyndighetens webbplats **pensionsmyndigheten.se**.

VARFÖR FÅR DU ETT ORANGE KUVERT?

Alla som arbetat och bott i Sverige får allmän pension, som grundas på alla inkomster man har betalat skatt för. Det gäller även inkomster som exempelvis arbetslöshetsersättning, sjuk- och aktivitetsersättning och föräldrapenning.

Varje år avsätts 18,5 procent av din pensionsgrundande inkomst till allmänna pensionen. Det finns ett tak för den högsta inkomst som utgör underlag för den allmänna pensionen, se aktuella belopp på Pensionsmyndighetens webbplats **pensionsmyndigheten.se**.

DET ORANGE PENSIONS-KONTOT HAR INGEN ÅLDERSGRÄNS

I den allmänna pensionen räknas hela livet. Det finns ingen lägsta ålder för när du kan börja tjäna in din pension. Ju tidigare du börjar tjäna så mycket pengar att du börjar betala skatt, desto tidigare börjar du få pengar till ditt orange pensionskonto. Du kan till och med börja tjäna in pension redan som bebis, till exempel om du medverkat i blöjreklam och tjänat pengar på det.

Det finns heller ingen övre ålder. Du kan fortsätta att tjäna in nya pengar till din pension så länge som du orkar arbeta.

DET HÄR GER INTE PENSION

Svartjobb ger ingen pension. Är du arbetslös måste du ha a-kassa för att du ska få mer pension. Om du tjänar så lite pengar under ett år så du inte behöver betala skatt så får du inte heller några pensionsrätter det året.

Jobbar du utomlands och betalar skatt där, får du inte heller någon svensk pension för det. Men du kan få pension från det landet du arbetat i. Inom Europa har Sverige samordningsavtal med de flesta länder (som att pensionen räknas samman så småningom). I andra länder finns inte sådana avtal. Kolla vad som gäller innan du jobbar i andra länder, åtminstone om du planerar att stanna en längre tid.

DET HÄR GER MER PENSION I ORANGE KUVERTET

- Inkomst från anställning som du har betalat skatt för
- Ersättning från a-kassan
- Lön från eget företag
- Sjukpenning
- Föräldrapenning
- Studiemedel från 1995–
- Pliktjänst 1995–2010 samt från 2018–
- Sjuk- och aktivitetsersättning
- Barn under fyra år

DET HÄR GER INTE MER PENSION I ORANGE KUVERTET

- Kapitalvinster
- Barnbidrag
- Vårnadsbidrag
- Underhållsstöd
- Skattefria stipendier
- Svarta inkomster
- Pensionsutbetalningar

EXTRA PENGAR FÖR BARN OCH STUDIER

BARN

Om du är föräldraledig, eller går ner i arbetstid för att du har barn, betyder det att pensionen kan minska. Pensionsrätt för barnår är ett sätt att till en del kompensera för det.

Så länge du har barn under fyra år får du extra pension. I alla fall om du inte nått högsta inkomstnivån som ger pension.

Du kan bara få pensionsrätt för barnår för ett barn i taget. Är du adoptivförälder kan du få pensionsrätt för barnår de första fyra åren som du har haft barnet i din vård, som längst till det år barnet fyller 10 år.

Den förälder som tjänar minst under respektive år får automatiskt pensionsrätten för barnår detta år. Om du vill att pensionsrätten för barnår ska tillgodoräknas den andra föräldern, ska du anmäla det till Pensionsmyndigheten. Skicka in anmälan senast den 31 januari året efter det år som anmälan gäller.

STUDIER

Om du studerar på högskolenivå och får studiemedel från Centrala studiestödsnämnden (CSN), betalar staten in pensionsavgifter för dig.

Studiemedlet består av två delar, studielån och studiebidrag. Det pensionsgrundande beloppet är 138 procent av studiebidraget. Pensionsrätten är 18,5 procent av detta belopp.

PREMIEPENSION – VÄLJ FONDER SJÄLV OM DU VILL

Premiepensionen är den del av den allmänna pensionen där du själv kan välja hur pengarna ska placeras.

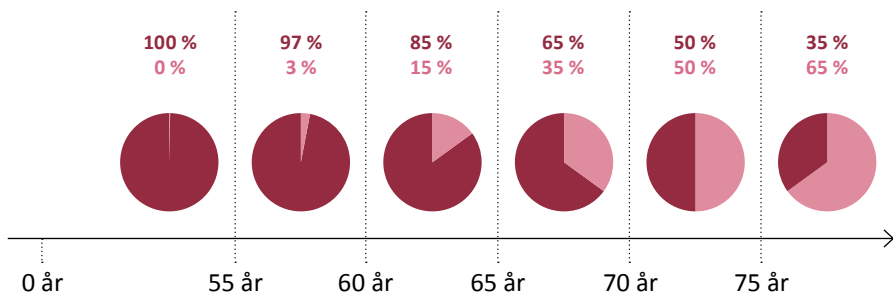
Att välja egna fonder är en möjlighet för dig som själv vill välja hur du vill spara till din pension. Du kan välja upp till fem fonder och får byta hur ofta du vill utan att det kostar något. Du väljer och byter fonder på Pensionsmyndighetens webbplats pensionsmyndigheten.se.

Gör du ingenting hamnar pengarna i en generationsfond med låg avgift, med hög risk när du är ung och lägre risk när du blir äldre. Generationsfonden heter AP7Såfa (Statens årskullsförvaltningsalternativ). Du kan när som helst välja egna fonder om du vill och sedan gå tillbaka till AP7Såfa.

AP7SÅFA – OM DU INTE VÄLJER ALLS

■ AP7 Aktiefond (hög risk)

■ AP7 Räntefond (låg risk)

VILKA FONDER SKA JAG VÄLJA?

När du väljer fonder finns det två saker som du ska tänka på.

Vilken risk vill du ta? Fundera på hur du känner kring att värdet på ditt sparande kanske kan halveras ett år eller tvärtom. Du kanske börjar närma dig pensionen och prioriterar en lite jämnare utveckling men med lägre möjlighet till högre avkastning.

Vad kostar det? Du sparar länge till pensionen, både till din allmänna pension, din tjänstepension och eventuellt också i ett eget sparande. Avgifterna har därför stor betydelse och en hög avgift kan urholka en stor del av ditt sparande över tid.

Vill du veta mer om fondsparande kan du läsa broschyren "Fonder" som du hittar på Gilla din ekonomis webbplats **gilladinekonomi.se**.

Ge bort din premiepension

Om inkomsterna i familjen är ojämna kan den som tjänar mest ge bort sin premiepension. Det gör man i förväg, alltså innan man tjänat in pengarna. Ansökan görs hos Pensionsmyndigheten. Premiepension som man givit bort går inte att få tillbaka, till exempel om man skiljer sig. Men vid skilsmässa upphör framtida överföringar automatiskt.

JOBBAR DU LÄNGRE FÅR DU HÖGRE PENSION

Hur stor pension du får beror på flera faktorer, men att arbeta högt upp i åldrarna är ett enkelt sätt att få mer i pension varje månad.

Om du arbetar länge så tjänar du in pensionsrätt under flera år, eftersom det inte finns någon övre åldersgräns i den allmänna pensionen.

Eftersom medellivslängden stiger i Sverige så kommer de flesta av oss att vara pensionärer en lång tid, längre än våra föräldrar, även om vi jobbar högre upp i åren än vad de gjorde. Vi kan behöva arbeta fler år för att få en pension som motsvarar det som tidigare generationer har fått. I den allmänna pensionen anpassas den lägsta åldern för när du kan börja ta ut pensionen och ansöka om stöd för till exempel bostadstillägg till den förväntade medellivslängden för din åldersgrupp.

BROMSEN – GÖR PENSIONEN HÅLLBAR MELLAN GENERATIONERNA

Räcker verkligen pensionen till mig som är ung? Det är en vanlig fråga och svaret är att det kommer att finnas pengar till pensioner i framtiden också. Men om medellivslängden stiger utan att vi för den skull arbetar mer, betyder det sannolikt att den pension vi får ut varje månad blir mindre eftersom pengarna ska räcka en längre tid.

Det finns en inbyggd broms i systemet. Om de pengar som betalas in till hela pensionssystemet inte räcker till för att täcka de förväntade utbetalningarna av pensioner, minskar både den summa som betalas ut till dagens pensionärer och den summa som de som fortfarande arbetar har på sina pensionskonton. Blir sedan ekonomin bättre så kan man gasa på igen. Vi lever längre, därför kommer många av oss att behöva jobba längre.

Hur länge måste vi arbeta för "lika" pension?		
Årskull	"Behövlig" pensionsålder	Tid som pensionär
1930	65 år	17 år 5 mån
1945	66 år 8 mån	17 år 11 mån
1960	68 år	18 år 2 mån
1975	69 år 3 mån	18 år 6 mån
1990	70 år 4 mån	18 år 9 mån

Källa: Pensionsmyndigheten

Tjänstepensionen har störst betydelse
om du är ung och om du har hög lön.

TJÄNSTEPENSIONEN

Nio av tio svenskar har förutom den allmänna pensionen även pension från jobbet. Den kallas tjänstepension eller avtalspension. De flesta har en kollektivavtalad pension, alltså en pension som förhandlats fram av arbetsgivare och facket gemensamt.

Din arbetsgivare betalar in en premie till din pension och du kan välja var pengarna ska placeras om du vill. Det finns också olika ekonomiska skydd till efterlevande inom tjänstepensionen, se över hur din situation ser ut. Vill du inte göra något eget val finns det förvalsalternativ där pengarna placeras automatiskt.

Är du född på 80-talet och har en genomsnittlig lön, kan omkring en tredjedel av din framtida pension bestå av tjänstepension. Har du hög lön kan mer än hälften av din framtida pension komma från tjänstepensionen.

VAD ÄR DET FÖR LIKHETER OCH SKILLNADER MELLAN ALLMÄN PENSION OCH TJÄNSTEPENSION?

Tjänstepensionen har du när du jobbar. Många avtal täcker dessutom upp när du är föräldraledig eller sjuk. Tjänstepensionerna har också ofta en lägsta ålder när du börjar tjäna in till den och en högsta när du inte får några fler premier inbetalda. Tjänstepensionen kan betalas ut livsvarigt precis som den allmänna pensionen, men du kan ta ut den på kortare tid också. Ett bra tips är att fråga på jobbet om det finns tjänstepension och vilket avtal du tillhör.

HAR ALLA TJÄNSTEPENSION?

Nej, tjänstepension är inget obligatoriskt, därför är det viktigt att fråga vad som gäller på ditt jobb. Har du eget företag så har du inte någon tjänstepension såvida du inte själv gör avsättningar till detta. Därför är det viktigt att se över detta som egenföretagare för att inte riskera att få en låg pension i framtiden. Numera ger även lite längre vikariat och timanställningar oftast tjänstepension, men så var det inte tidigare. Därför kan till exempel de som har jobbat som lärarvikarier, timanställda i vården eller haft andra korttidsanställningar sakna tjänstepension från de jobben.

Jobbar som	Avtal	Lägsta ålder
Kommun- och regionsanställd	KAP-KL	21 år
	AKAP-KL	Ingen nedre åldersgräns
Statligt anställd	PA 16, avd 2	23 år
	PA 16, avd 1	Ingen nedre åldersgräns
Privatanställd tjänsteman	ITP, avd 2	28 år
	ITP, avd 1	25 år

Jobbar som	Avtal	Intjänandeåldern kommande år är:
Privatanställda arbetare	SAF-LO	2021: 24 till 65 år
		2022: 23 till 65 år
		2023: 22 till 65 år

Källa: Pensionsmyndigheten

EFTERLEVANDESKYDD FÖR ANHÖRIGA

Det finns möjlighet att själv påverka hur du vill att ditt tjänstepensionssparande ska se ut. Du kan välja hur pengarna ska placeras.

Du kan också välja olika typer av försäkringsskydd. Försäkringsskydden minskar din pension, så du bör fundera på om de behövs eller om det finns andra försäkringsalternativ.

Väljer du ett återbetalningsskydd för din pension innebär det att pengarna går till dina anhöriga om du dör tidigt. Nackdelen är att din egen pension kan minska eftersom du går miste om arvsvinster.

Arvsvinster kallas det när du får pengar från potten när andra i din generation dör tidigare än du själv. Återbetalningsskyddet "kostar" dig alltså mer med åren.

Familjeskydd är en extra försäkring som du kan teckna om du vill att din familj ska få extra pengar om du dör tidigt. Det är en ren avgift som dras från dina pensionspengar och innebär att din pension blir lägre. Pengar som betalas ut beskattas som inkomst.

PRIVAT PENSIONSSPARANDE

Allmän pension och tjänstepension ger tillsammans en bra bas om du har jobbat heltid i många år och inte går i pension väldigt tidigt. Men om du vill kan du även ha ett eget pensionssparande. Det kan se ut på flera olika sätt.

MÅSTE MAN HA ETT EGET PENSIONSSPARANDE?

Det kan finnas olika anledningar till att man behöver fylla på med eget sparande. Det gäller till exempel om du:

- planerar att gå i pension tidigt
- jobbar eller har jobbat länge på en arbetsplats utan tjänstepension
- kommit sent ut i arbetslivet, kanske pluggat länge
- har jobbat deltid i många år
- har eller har haft eget företag utan att själv sätta av till motsvarande tjänstepension
- har jobbat utomlands utan pensionsrätt
- har haft väldigt låg inkomst eller jobbat svart delar av ditt yrkesliv.

NÄR SKA MAN SPARA?

Det är inte fel att fundera över när i livet man är i störst behov av sina inkomster. Sparande handlar om att avstå från konsumtion idag för att möjliggöra framtida konsumtion. Ett pensionssparande bör helst inte ske så att man inte kan klara vardagen här och nu.

Det finns olika sätt att spara på och ett gott råd är att inte bara satsa på en sparform. Regelverk och förutsättningar kan förändras, livssituationen likaså.

HUR KAN MAN SPARA?

Det finns olika sätt att spara till sin pension och allt handlar faktiskt inte bara om sparande. Att minska sina kostnader inför pensioneringen är också ett sätt att spara. Men grovt sett kan sparandet ske på följande sätt:

SPARKONTO

Du kan välja att ha pengarna på ett sparkonto. Viktigt att tänka på är dock att räntan kan vara låg vilket inte ger en så hög avkastning på lång sikt.

AKTIE- OCH FONDKONTO

Direkt sparande i till exempel aktier, fonder eller andra värdepapper. Här betalar du en skatt på vinsten när du tar ut pengarna och måste själv ta upp detta i deklarationen.

INVESTERINGSSPARKONTO – ISK

Även här sparar du i aktier, fonder eller andra värdepapper. Här betalar du ingen skatt på vinsten när du tar ut pengarna. Däremot betalar du löpande en schablonskatt på hela ditt sparade kapital.

KAPITALFÖRSÄKRING

Fungerar ungefär som Investeringsparkonto, men här finns särskilda regler för till exempel vem som ärver pengarna om du dör. Här kan det också förekomma särskilda avgifter för försäkringen. Du har också möjlighet att välja en så kallad traditionell försäkring där försäkringsbolaget placerar pengarna åt dig.

AMORTERA PÅ BOLÅN

Genom att betala av på dina lån minskar du dina utgifter för boende i framtiden.

AVDRAGSGILLT PENSIONSSPARANDE

Har du egen firma eller en anställning utan tjänstepension så kan du få göra ett skatteavdrag i din deklaration när du sätter in pengar i en pensionsförsäkring eller i ett individuellt pensionssparande. När du tar ut pengarna beskattas de. Du kan ta ut dem först vid 55 års ålder. Sedan 2016 gäller inte avdragsrätten för anställda som har en tjänstepension. Det som redan är sparat i en avdragsgill försäkring finns förstås kvar och kan tas ut på samma sätt som förut.

SÅ HÄR SPARAR DU SMART

När du sparar till pensionen sker det ofta under många år. Om du vill kan du därför ta en högre risk som ung, det vill säga välja aktiefonder i större utsträckning än räntefonder, för att få möjlighet till en bra värdeutveckling och därmed få en högre pension. Hög risk är dock inte en garanti för en hög pension i framtiden.

MÅSTE JAG TÄNKA PÅ PENSION HELA LIVET?

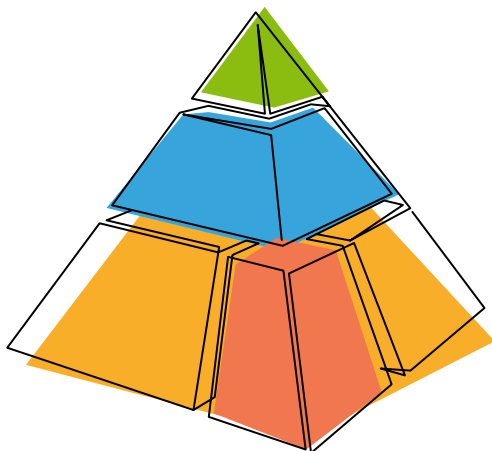
Nej, absolut inte! Jobbar du heltid för det mesta, betalar skatt, har en tjänstepension eller betalar in motsvarande summa pengar på annat sätt så räcker det gott och väl.

Ett bra tips är att du gör en pensionsprognos på minPensions webbplats **minpension.se**, så du får en aning om vilken pensionsekonomi som väntar dig, medan du fortfarande har möjlighet att påverka utfallet. I prognosen får du veta vad resultatet blir när de olika delarna i pensionspyramiden läggs samman. Det spelar ingen roll om du har haft många olika arbetsgivare på vägen.

Pyramiden kan se olika ut beroende på hur länge du har arbetat och vilken lön du har haft.

Är du ung och har hög lön så kommer tjänstepensionen att vara minst lika stor som den allmänna pensionen.

Har du inte arbetat så mycket så kommer du förmodligen att ha mest allmän pension i din pyramid.

DAGS ATT GÅ I PENSION

Du bestämmer själv när du vill pensionera dig. I den allmänna pensionen är lägsta ålder 62 år (från 2023 ska du ha fyllt 63 år), i de flesta tjänstepensionsavtalen kan man gå ännu tidigare. Men generellt gäller att ju tidigare du börjar ta ut din pension, desto mindre kommer du att få i plånboken.

Om du har en väldigt låg pension så finns det skyddsnät när du har fyllt 65 år (från 2023 ska du ha fyllt 66 år). Du kan få garantipension, bostadstillägg för pensionärer och äldreförsörjningsstöd. Vänd dig till Pensionsmyndigheten för mer information om det.

VAD ÄR VIKTIGAST ATT TÄNKA PÅ?

Viktigast att tänka på är att du har en pension som räcker till dina behov och att du är nöjd med ditt eget val.

Det kan se väldigt olika ut, precis som det gör i övriga livet. Men om du väljer att ta ut pension tidigt innebär det, för de flesta av oss, att det blir mindre pengar i plånboken än om du tar ut pensionen senare.

JAG VILL GÅ TIDIGT I PENSION

Gör en pensionsprognos och kolla vad det innebär. Gå även in på Uttagsplaneraren på **minpension.se** och se hur skatten påverkas av att gå tidigt i pension. Skatten är hög på tidiga pensionsuttag.

Har du råd? Räkna med att pensionen inte kommer att stiga som lönen har gjort. Prova gärna att leva på din "pension" en månad och se om det fungerar.

En del tjänstepensioner betalas fortfarande ut som en förmånsbestämd pension. Det betyder att de sista årens löner ligger till grund

för hur stor den pensionen blir. Att gå ner i arbetstid eller sluta tidigare kan få stora konsekvenser. Kolla vad som gäller för dig. Fråga ditt tjänstepensionsbolag.

JAG VILL JOBBA LÄNGE

Att vänta med att ta ut sin pension betyder vanligtvis att den blir högre varje månad. I den allmänna pensionen får du dessutom mer pengar insatta om du fortsätter att jobba efter 65-årsdagen. Här går det bra att både ta ut pension och fortsätta att arbeta hur mycket du vill på samma gång. I tjänstepensionerna finns det regler för hur mycket du får jobba om du börjar ta ut din tjänstepension. I de flesta tjänstepensionsavtal betalas det inte heller in fler premier när du har fyllt 65 år.

Tänk på att om du både tar ut pension och jobbar, kan följden bli att din lön blir så hög att du får betala statlig skatt. Du behöver inte ta ut all pension på en gång. Gör en prognos och se vad som händer vid olika alternativ. Om du både har lön och pension samtidigt kan du räkna ut vad din skatt blir på Skatteverkets webbplats **skatteverket.se**.

Både i den allmänna pensionen och i många tjänstepensioner går det bra att ta ut delar av pensionen, till exempel hälften.

Det går också bra att bara ta ut allmän pension eller bara tjänstepension om man vill det.

JAG VILL FLYTTA UTOMLANDS SOM PENSIONÄR

Du kan ta med din pension om du flyttar till andra länder. Undantaget är garantipensionen, vilket är ett grundskydd för dig som inte har haft några inkomster eller låga inkomster under livet. Den kan du bara ta med om du flyttar till ett EU/EES-land. Men om du fortfarande väljer att vara skriven i Sverige och tillbringar en stor del av tiden här är det inga problem.

Skriver du dig utomlands betalar du skatt i det landet istället för i Sverige. Men för att få göra det måste en rad villkor uppfyllas.

Om du vill veta mer om villkoren, logga in på Skatteverkets webbplats **skatteverket.se**.

SKYDDSNÄTEN NÄR DEN EGNA PENSIONEN INTE RÄCKER

Har du svårt att få ihop det med bara egna intjänade pensionspengar? Du är inte ensam. Många, främst kvinnor, har en del av sin pension i form av garantipension. Det ger extra pengar upp till en viss pensionsnivå.

Garantipensionen betalas ut från 65 års ålder (66 år från 2023) och är inte behovsprövad. Men det krävs att du bott 40 år som vuxen i Sverige för att omfattas fullt ut av reglerna. Garantipensionen räknas dock inte av krona för krona mot egen intjänad pension.

Bostadstillägg kan du som pensionär ha rätt till om du är 65 år (66 år från 2023) eller äldre och bor i Sverige. Du behöver då ta ut hela din allmänna pension inklusive premiepension. Bostadstillägget är behovsprövat men värdet av den egna bostaden räknas inte in i underlaget för dina tillgångar.

Flera faktorer påverkar möjligheten att få bostadstillägg. De flesta som har bostadstillägg idag

- bor själva
- betalar 4 000 kronor eller mer för sitt boende
- har sammanlagt lägre än 14 000 kronor i pension och inkomst varje månad efter skatt.

Det här gäller de flesta. Gör en beräkning på Pensionsmyndighetens webbplats **pensionsmyndigheten.se**, för att få veta om du bör ansöka.

Äldreförsörjningsstöd är ett särskilt stöd när annan pension inte räcker för att ge "skälig levnadsnivå". Det innebär att du ska ha kvar ett visst belopp per månad när hyran är betald. Detta stöd är behovsprövat och läggs samman med bostadstillägget. Bostadstillägg och äldreförsörjningsstöd ansöker du om hos Pensionsmyndigheten.

NÄR OCH HUR SKA JAG VÄLJA?

Känner du att det är en massa val som måste göras och att du har dåligt samvete för att du inte har gjort något? Här är listan på valen som du kan göra och vad som händer om du inte gör något.

Inkomstpensionen – Här kan du välja när du vill ta ut pensionen, tidigast från 62 års ålder (63 år från 2023), och om du vill ta ut hela inkomstpensionen eller delar av den.

Premiepensionen – Här kan du välja fonder själv om du vill. När du arbetar kan du välja om du vill ge bort pensionen till make/maka eller registrerad partner. När du går i pension kan du välja vid vilken ålder, från 62 år (63 år från 2023) och uppåt, och om du vill placera pengarna i en traditionell försäkring istället för en fondförsäkring. Du kan också välja att teckna ett efterlevandeskydd.

Tjänstepensionen – Har du en förmånsbestämd tjänstepension gör du inga val. Har du en premiebestämd tjänstepension kan du välja hur du vill att pengarna ska förvaltas. Du kan också välja om du vill spara i fondförsäkring eller traditionell försäkring och om du vill ha någon typ av efterlevandeskydd. När du går i pension kan du välja vid vilken ålder du vill ta ut din pension och under hur många år du vill att den ska betalas ut.

Eget sparande till pension – Här kan du välja om du vill och kan spara extra eller inte. Det finns också olika sätt att förbättra pensionsekonomin. Du kan till exempel amortera på lån för att den vägen sänka dina framtida boendekostnader. Du kan välja att spara i sparformer där vinsten beskattas eller där det istället tas ut en löpande schablonskatt på dina pengar. Har du egen firma eller saknar tjänstepension i din anställning kan du dra av för pensionssparande i din deklaration till Skatteverket.

VAD HÄNDER OM JAG INTE GÖR NÅGONTING?

Dina pengar blir placerade i premiepensionens och tjänstepensionens förvalsalternativ. För premiepensionen så betyder det i det statliga förvalsalternativet AP7Såfa som är en global aktiefond med hög risk som ung och mindre risk när du blir äldre. För tjänstepensionen så innebär förvalet att pengarna placeras i en traditionell försäkring. Tänk dock på att du kan ha tjänstepensioner med återbetalningsskydd som du behöver välja bort om du inte vill ha dem.

Tjänstepensionen betalas vanligen ut från 65 år, om du inte säger att du vill ha det på annat sätt. Den allmänna pensionen måste du ansöka om, annars kommer den inte att betalas ut.

Du behöver alltid ansöka om dina pensioner och ange ett kontonummer dit pengarna ska betalas.

TIO FRÅGOR OM PENSION

1. Under vilken tid kan man tjäna in pensionsrätter i den allmänna pensionen?

- A. Under hela livet.
 - B. Mellan 16 och 64 års ålder.
 - C. Under 30 tjänsteår räknat från 28 års ålder.
-

2. Vilket av följande alternativ är det bästa sättet att höja den allmänna pensionen?

- A. Arbeta efter 65.
 - B. Skaffa många barn.
 - C. Studera många år.
-

3. Vad är nackdelen med återbetalningsskydd i pensionen?

- A. Det minskar avkastningen i de enskilda fonderna.
 - B. Det minskar din egen pension.
 - C. Det betalas inte ut något återbetalningsskydd om du eller din partner har fyllt 70 år.
-

4. Hur är förvalsalternativet i premiepensionen placerat?

- A. Det är en traditionell försäkring.
 - B. Det är en obligationsfond för att minska risken i sparandet.
 - C. Det är fond där aktie- och ränteinnehavet anpassas till spararens ålder.
-

5. Vad händer med möjligheten att tjäna in pensionsrätt i den allmänna pensionen när man fyller 65 år?

- A. Det blir inga ytterligare pensionsrätter, du får bara extra tjänstepension.
- B. Om du fortsätter att arbeta får du pensionsrätter.
- C. Du får ett generellt påslag på 0,5 procent om året på din pension.

6. Kan Kalle ta med sin allmänna pension när han flyttar till Thailand som pensionär?

- A. Ja, men bara tjänstepension och premiepension.
 - B. Ja, all pension utom garantipensionen.
 - C. Nej, man får bara ta med pension om man flyttar till Europa.
-

7. Vilka pensioner kommer att öka i ekonomisk betydelse för en medelinkomsttagare född på 70-talet, jämfört med dem som går i pension de närmaste åren?

- A. Tjänstepension och premiepension.
 - B. Inkomstpension och garantipension.
 - C. Tjänstepension och garantipension.
-

8. Vilket avtalsområde har just nu den lägsta åldern för när man kan börja tjäna in till tjänstepension?

- A. AKAP-KL och PA 16
 - B. ITP och SAF-LO
 - C. Det finns ingen lägsta ålder
-

9. Nils som är 40 år har varit arbetslös i sex månader. Tidigare arbetade han som civilingenjör på Ericsson. Vem betalar in till hans tjänstepension?

- A. Det gör facket.
 - B. Ingen, den som är arbetslös får inga inbetalningar till tjänstepension.
 - C. Har han kollektivavtal får han extra pengar av staten.
-

10. Vilket av följande ger extra pengar till den allmänna pensionen?

- A. Du säljer en bostadsrätt med vinst.
- B. Du tar ut pension som du betalar skatt på.
- C. Du har barn under fyra år.

ORDLISTA

ALLMÄN PENSION

Pension som man har rätt till enligt lag.

ARVSVINST

Pensionsbehållning eller försäkringskapital från avliden med försäkring som saknar fullständigt återbetalningsskydd eller annat efterlevandeskydd och som tillfaller övriga liknande försäkringar.

EFTERLEVANDE (I samband med pensionsförsäkring)

Make, maka, registrerad partner, sambo – även f.d. sådana – och dessa personers barn samt egna barn.

EFTERLEVANDEPENSION

Pension som betalas ut till efterlevande.

FAMILJESKYDD (Vid tjänstepension)

Efterlevandeskydd som ger en pension till efterlevande under en begränsad tid om den försäkrade dör under sin anställningstid.

FONDFÖRSÄKRING

Livförsäkring som normalt saknar garanterat försäkringsbelopp och för vilken försäkringstagaren eller den försäkrade själv bestämmer inriktningen på sitt sparande genom att välja en eller flera fonder som är valbara hos försäkringsföretaget.

FÖRMÅNSBESTÄMD PENSION

Pension som i förväg är bestämd till ett visst belopp eller en viss andel av till exempel slutlön eller genomsnittslön under ett visst antal år.

GARANTIPENSION

Den del av den allmänna ålderspensionen som betalas ut till den som saknar inkomstgrundad ålderspension eller vars inkomstgrundade ålderspension inte överstiger ett visst belopp.

INDIVIDUELLT PENSIONSSPARANDE, IPS

IPS är en gammal form av privat pensionssparande. Tidigare hade alla rätt att göra skattemässigt avdragsgilla insättningar. Idag är det bara den som inte har tjänstepension eller är egenföretagare som har rätt till avdragsgilla insättningar. Gammalt sparande i IPS påverkas inte.

INKOMSTBASBELOPP

Belopp som följer löneutvecklingen i samhället (såsom denna mäts med inkomstindex) och som varje år fastställs av regeringen.

INKOMSTPENSION

Den del av den inkomstgrundade ålderspensionen där premien, som är 16 procent av pensionsunderlaget, betalas in till ett fördelningssystem.

INTJÄNANDETAK (I den allmänna pensionen)

Den högsta inkomst, efter avdrag för allmän pensionsavgift, som ger pensionsrätt. Intjänandetaket är 7,5 inkomstbasbelopp efter avdrag för pensionsavgiften.

PENSIONS RÄTT (I den allmänna pensionen)

Belopp som beräknas årligen och som för inkomstpensionen utgör 16 procent av pensionsunderlaget och för premiepensionen utgör 2,5 procent av pensionsunderlaget.

PREMIE (I försäkringssammanhang)

Belopp som betalas in till försäkring. I den allmänna pensionen motsvaras premie av avgift.

PREMIEBEFRIELSEFÖRSÄKRING

Tilläggsförsäkring som innebär att försäkringsgivaren helt eller delvis tar över premiebetalningen om den försäkrade blir arbetsoförmögen. Gäller även vid föräldraledighet.

PREMIEBESTÄMD PENSION

Pension som grundar sig på en försäkring vars premie eller avgift är bestämd till en viss procentsats av lönen eller till ett visst belopp.

PREMIEPENSION

Den del av den allmänna pensionen där premien, som är 2,5 procent av pensionsunderlaget, placeras i fonder.

PRISBASBELOPP

Belopp som grundar sig på prisutvecklingen i samhället (konsumentprisindex) och som varje år bestäms av regeringen.

PRIVAT PENSION

Pension som bekostas av den enskilde och som är frivillig. Avdragsgillt privat pensionssparande är sedan år 2016 bara möjligt om du är egen företagare eller saknar tjänstepension i din anställning.

TJÄNSTEPENSION

Pension som bekostas av arbetsgivaren och som grundas på kollektivavtal eller individuella avtal mellan anställd och arbetsgivare.

TRADITIONELL FÖRSÄKRING

Förvaltningsform som innebär att försäkringsföretaget bestämmer hur pengarna ska placeras och som ger en garanterad värdetillväxt samt möjlighet till återbäring.

VALCENTRAL (Vid kollektivavtalad tjänstepension)

Företag som administrerar de försäkrades val av försäkringsgivare.

ÅTERBETALNINGSSKYDD

Efterlevandeskydd som innebär att hela eller en del av försäkringskapitalet betalas ut till förmånstagare vid den försäkrades död. Om man väljer återbetalningsskydd innebär detta att försäkringen inte tillförs någon arvsvinst. Detta medför i sin tur att utbetalningen till den försäkrade själv blir lägre än vad den annars skulle ha varit.

SAMMANFATTNING

SAKER ATT TÄNKA PÅ GENOM LIVET

20+

Betala skatt så att du får pensionsrätter till din allmänna pension. Studier på högskola eller motsvarande ger också pensionsrätter (bidragsdelen).

Har du barn under fyra år får du extra pensionsrätter om du är den av vårdnadshavarna som tjänat minst.

Är du anställd så ta reda på om det finns ett tjänstepensionsavtal och vad det heter. Tänk på att om du byter jobb kan du även byta tjänstepensionsavtal. Har du eget företag har du ingen tjänstepension om du inte ordnar det på egen hand.

Har du familj så ta reda om det finns ett återbetalningsskydd i din tjänstepension. Det innebär att familjen får pengar om du dör. Din partner bör göra samma sak.

Har du möjlighet att spara så tänk på att ett sparande på aktie-marknaden kan ge högre värdeutveckling över tid än ett sparande på ett bankkonto. Se till att få så låga avgifter som möjligt i den sparform du väljer.

Logga in på minPensions webbplats **minpension.se** och se hur mycket pengar du tjänat in till din pension.

45+

Gör en prognos på minPensions webbplats **minpension.se** och se vad du kan räkna med att få i pension per månad. Räcker det, eller behöver du spara extra? Tänk på att prognosen bygger på att du

fortsätter att jobba ungefär som du gör nu. Ta reda på hur pensionen påverkas om du väljer att sluta tidigare eller jobba längre än den ålder som prognosen anger som startår för pension.

Tänk över deltidarbete. Har du arbetat deltid för få tid att ta hand om barnen? Är det dags att börja arbeta mer för att få en bättre ekonomi nu och som pensionär? Deltidsarbete under en längre tid kan minska pensionen i framtiden.

Fundera på framtida kostnader. Hur mycket pengar behöver du ha som pensionär? Amortera på lån eller öka sparandet om det behövs och är möjligt att göra.

Om du har en partner så gör en gemensam koll på den framtida pensionsekonomi. Vad händer vid ett dödsfall eller en skilsmässa? Finns det återbetalningsskydd och är det nödvändigt att ha dem kvar?

Om du separerar, tänk på att eventuellt återbetalningsskydd inte gäller längre. Om det finns en önskan att partnern även i framtiden ska få de pengarna bör ni höra av er till valcentralen eller där pengarna finns. Överföring av premiepension upphör vid skilsmässa.

55+

Börja planera hur du vill gå i pension. Vid vilken ålder, ska du arbeta heltid eller deltid de sista åren? Ska du ta ut all pension på en gång eller i olika omgångar? Det finns många beslut som ska tas och det är bra att börja fundera i god tid. Från 54 års ålder kan du gå in på Uttagsplaneraren på minPensions webbplats **minpension.se** och planera dina pensionsuttag i detalj.

Ta reda på vad som gäller för din tjänstepension om du fortsätter att jobba efter 65 år. Kanske måste du själv förhandla med din arbetsgivare om vad som ska fortsätta att gälla?

Fundera på om du behöver ha kvar återbetalningsskyddet för din familj, eller om det är bättre att ta bort det och därmed höja den egna pensionen.

Har du fått en bättre ekonomi när barnen flyttat hemifrån kan det vara en möjlighet att öka sparandet om du tycker du behöver mer pengar när du blir pensionär.

VID PENSIONEN

Ansök om dina pensioner i god tid, det kan ta tid att administrera dem. Har du pensioner i andra länder inom EU så hjälper Pensionsmyndigheten till med att ansöka om dem.

Om du vill vänta med att ta ut tjänstepensionen till ett senare datum än det som finns i avtalet, ofta 65 år, så behöver du meddela det innan utbetalningen börjar. Du kommer att få information från bolagen i god tid.

Tänk på att du kan fördela uttagen på olika sätt. Du kanske vill ha mer i början och mindre sedan eller en jämnare utbetalning. Den allmänna pensionen betalas dock alltid ut livsvarigt.

Undersök om du har möjlighet att få bostadstillägg. Det finns en beräkningssnurra på Pensionsmyndighetens webbplats **pensionsmyndigheten.se**.

Fördela pensionsuttagen så att det passar dig. Begär jämkning av skatten hos Skatteverket om det behövs.

Var medveten om att de flesta efterlevandeskydd, såsom grupp-livförsäkringar, upphör vid en viss tidpunkt. När du börjar ta ut din premiepension kan du teckna ett efterlevandeskydd för den. Det innebär att din make, maka, registrerade partner eller i vissa fall sambo kommer att få din premiepension utbetald till sig under resten av sitt liv om du avlider före honom eller henne. Gå också igenom era juridiska papper.

Om du flyttar utomlands så kan det finnas begränsningar för utbetalning av garantipension. Bostadstillägg betalas bara ut om du bor i Sverige.

LÄNKTIPS

ALLMÄNT OM PENSION

PENSIONSMYNDIGHETEN

0771-776 776

www.pensionsmyndigheten.se

MINPENSION

0771-89 89 89

www.minpension.se

KONSUMENTERNAS BANK- OCH FINANSBYRÅ OCH KONSUMENTERNAS FÖRSÄKRINGSBYRÅ

0200-22 58 00

www.konsumenternas.se

TJÄNSTEPENSIONERNA

SAF-LO

08-787 40 10

www.fora.se

STP (PREMIER FÖRE 1996)

0771-696 320

www.amf.se

ITP1 SAMT ITPK (PREMIEBESTÄMD) VALCENTRAL

020-40 85 00

www.collectum.se

ITP2 (FÖRMÅNSBESTÄMD)

020-78 22 80

www.alecta.se

KAP-KL, AKAP-KL, PA-KFS 09

0771-58 00 00

www.valcentralen.se

020-65 01 11

www.pensionsvalet.se

PA-03 OCH PA16

020-51 50 40

www.spv.se

OM SKATTER I SVERIGE OCH UTOMLANDS

SKATTEVERKET

0771-567 567

www.skatteverket.se

Gilla din ekonomi utbildningsinsatser samordnas av **Finansinspektionen** inom **Nationella nätverket för finansiell folkbildning**. Nätverket består av myndigheter, organisationer och företag som tillsammans samarbetar om utbildning i ekonomiska och finansiella frågor. Viljan är att ge konsumenter i hela landet – och i alla åldrar – bättre möjligheter för att kunna ta olika medvetna ekonomiska och finansiella beslut i livet. Syftet är att öka den privatekonomiska förståelsen med hjälp av olika informations- och utbildningsinsatser. Tanken är att såväl statliga som privata aktörer här har ett gemensamt intresse i att stötta konsumenterna med fakta – ingen försäljning!

På **gilladinekonomi.se** finns fler broschyrer om privatekonomi att läsa och skriva ut.

